

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Надслучанський інститут
Кафедра лісівництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. директора

_____ І. В. Фізик

“ ___ ” _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

Лісомисливське господарство
"Forest hunting"

Спеціальність
Specialty

205 «Лісове господарство»
205 «Forestry household»

Галузь знань
Branch of knowledge

20 «Аграрні науки та продовольство»
20 «Agrarian and Food Studies»

Березне – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «**Лісомисливське господарство**» для студентів які навчаються, за спеціальністю 205 Лісове господарство, Березне: НСІ НУВГП, 2020. - 16 с.

Розробники: Фізик Ігор Васильович, кандидат сільськогосподарських наук.
Лисюк Орест Русланович, викладач.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри лісівництва.

Протокол від «__» _____ 2020 року № __

Завідувач кафедри лісівництва _____ (П.С. Белюшко)

Схвалено науково-методичною радою з якості за спеціальністю 205 Лісове господарство

Протокол від “__” _____ 2020 року № __

Голова науково-методичної ради з якості _____ (І.В. Фізик)

© Фізик І. В., 2020 рік
© Лисюк О.Р., 2020 рік
©НСІ НУВГП, 2020 рік

ВСТУП

Основну і найбільш цінну частину мисливських ресурсів України та Європи складають лісові птахи і звірі. Стан цих ресурсів, раціональне їх використання і відтворення значною мірою пов'язується з діяльністю спеціалістів не тільки мисливського, а й лісового господарства. Проте історія лісівництва рясніє прикладами невміння передбачити фауністичні наслідки того чи іншого лісгосподарського заходу. Саме тому зростає значення лісомисливського господарства, як однієї з профілюючих дисциплін у підготовці висококваліфікованих фахівців лісового господарства.

Анотація

Зусилля лісівників направлені на створення високопродуктивних та стійких лісів, на забезпечення стабільного лісокористування повністю відповідають інтересам мисливства. Зокрема в таких лісах можлива максимальна (оптимальна) чисельність мисливських тварин і стабільне використання їх ресурсів. Щодо фауни мисливської, то до зменшення її чисельності, до виснаження її ресурсів призводить невміння в процесі лісгосподарської діяльності лісівничими засобами регулювати кормові ємності та захисні властивості лісу, забезпечувати умови для розмноження тварин, попереджувати негативні впливи тварин на лісові насадження. Саме ці невміння виникають в наслідок певної незавершеності систем підготовки спеціалістів лісового господарства відносно їх професійної мисливськогосподарської діяльності.

Abstract

The efforts of foresters are aimed at creating high-yielding and sustainable forests, ensuring the sustainable use of forests fully meet the interests of hunting. In particular, in such forests, the maximum (optimal) number of hunting animals and the sustainable use of their resources are possible. Concerning the hunting fauna, the decrease of its number, the depletion of its resources leads to inability in the process of forest management by forestry to regulate feed capacities and protective properties of the forest, provide conditions for the propagation of animals, prevent the negative effects of animals on forest plantations. It is these inefficiencies that arise as a result of a certain incomplete forestry training system for their professional hunting activities.

1. Опис навчальної дисципліни «Лісомисливське господарство»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS -3	Галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 205 Лісове господарство	<i>Рік підготовки</i>	
Змістових модулів – 2		1	1
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>	
		7-ий; 3-ий	7-ий; 3-ий
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої світи: Бакалавр	24 год	4 год.
		<i>Практичні</i>	
		20 год	4 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		46 год	82 год
		Форма контролю:	
Екзамен	Екзамен		

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 49 % до 51 %;

для заочної форми навчання – 4,5 % до 95,5 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Лісомисливське господарство» є оволодіння методами вивчення, сталого управління та збереження мисливських ресурсів, ознайомлення зі світовими тенденціями розвитку та впровадження прогресивного досвіду ведення мисливського господарства.

Завданнями дисципліни є оволодіння студентами теоретичних положень та практичних навичок з:

- методів охорони й раціонального використання мисливської фауни, боротьби з браконьєрством;

- законодавчі та інші нормативно-правові акти з охорони мисливських угідь та збереження мисливської фауни;

- основ вольєрного розведення мисливських тварин;
- організації обліків чисельності мисливських тварин;
- розробки заходів з покращення якості мисливських угідь;
- сталого управління популяціями мисливських тварин.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- структуру мисливської галузі України;
- видовий склад мисливської фауни України та основні екологічні групи мисливських тварин;

- світові тенденції розвитку та прогресивний досвід ведення мисливського господарства;

- історію та перспективи розвитку мисливського господарства в Україні;
- лісомисливське районування;
- біологію, екологію та етологію мисливських тварин;

- засади організації та розвитку мисливського господарства;

- типологію і бонітування мисливських угідь;

- основи управління популяціями мисливських тварин;

- основи мисливського собаківництва;

- знаряддя, устаткування, технічне забезпечення сучасного мисливського господарства, мисливську зброю та спорядження мисливця;

- техніку добування мисливських тварин і способи полювання;

- правила мисливської етики, традиції та ритуали;

- правила техніки безпеки при проведенні полювань, користуванні та зберіганні мисливської зброї;

- законодавчі та інші нормативно-правові акти з охорони мисливських угідь та збереження мисливської фауни,

- основи вольєрного розведення мисливських тварин;

- способи полювання, техніку добування мисливських тварин;

- заборонені засоби і способи добування диких тварин;

- передовий вітчизняний і закордонний досвід щодо ведення мисливського господарства;

- методи охорони й раціонального використання мисливської фауни, боротьби з браконьєрством;

Студент повинен вміти:

- організувати роботу з охорони, підтримання чисельності та раціонального використання ресурсів мисливських тварин;
- визначати види мисливських тварин за зовнішніми ознаками та слідами життєдіяльності, статево-вікову структуру популяцій;
- визначати типи та категорії мисливських угідь, проводити їх оцінку;
- визначати показники оптимальної чисельності та щільності популяцій мисливських тварин;
- організувати та забезпечувати функціонування вольєрних господарств;
- організувати полювання з дотриманням правових та етичних норм, правил техніки безпеки;
- організувати первинну обробку продукції полювання;
- вирішувати практичні питання організації мисливського господарства;
- організувати заходи з охорони мисливських угідь,
- розробляти заходи з покращення якості мисливських угідь;
- розробляти плани з проведення біотехнічних і мисливськогосподарських заходів.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Лісомисливське господарство»

Модуль 1. Мисливське господарство, мисливська фауна та мисливські угіддя

Тема 1 Лісомисливське господарство та його основні положення.

Вступна лекція. Предмет і завдання дисципліни, основні терміни і поняття. Виникнення та історія мисливства. Розвиток мисливства після появи вогнепальної зброї. Виникнення і формування мисливствознавства, як науки. Мисливськознавча термінологія. Мисливська етика та ритуали. Організація, структура та управління мисливським господарством в Україні та світі. Новітній досвід ведення мисливського господарства.

Тема 2. Мисливські угіддя. Мисливська фауна України.

Класифікація мисливських угідь. Таксономічні одиниці класифікації мисливських угідь: тип, клас, категорія. Кормові та захисні властивості мисливських угідь. Лісові мисливські угіддя. Водно-болотяні мисливські угіддя. Продуктивність мисливських угідь. Впорядкування та інвентаризація мисливських угідь. Види впорядкування мисливських угідь. Інвентаризація мисливських угідь. Організація території мисливського господарства. Кормові і захисні властивості мисливських угідь у розрізі типів і класів бонітету.

Користувачі мисливських угідь. Права та обов'язки користувачів мисливських угідь.

Тема 3 Охорона тваринного світу

Охоронний статус представників мисливської фауни. Законодавчі акти по охороні тваринного світу; терміни полювання; охорона рідкісних видів тварин; обмеження розмірів добування мисливських тварин; заборона хижацьких способів добування мисливських тварин; боротьба з браконьєрством. Техніка егерської безпеки. Організація вольєрного розведення мисливських тварин. Реабілітація диких тварин. Контроль за використанням і охороною тваринного світу. Міжнародне співробітництво з питань охорони тваринного світу.

Тема 4 Теоретичні засади і напрямки управління популяціями тварин.

Біологічні основи поведінки тварин. Поняття імпринтингу. Форми, реакції, зразки, стимули поведінки тварин. Інстинкти, ієрархія та встановлення рангів серед представників різних звірів. Управління популяціями. Рівні регулювання продуктивності популяцій. Сучасні рівні впливу на мисливських тварин. Прогнозування чисельності популяцій. Попередження нападу тварин на людей.

Тема 5 Обмеження діяльності хижаків та конкурентних щодо мисливських тварин видів

Роль хижаків у екосистемах. Бродячі собаки і їх вплив на мисливську фауну. Регулювання кількості хижаків та конкурентних видів. Спосіб регулювання приросту популяції вовка

Модуль 2. Охорона та раціональне використання мисливських ресурсів

Тема 6 Покращення захисних властивостей лісу та інших екосистем.

Захисні властивості середовища і їх значення для диких тварин. Специфіка лісового середовища. Роль узлісся. Фактор турбування. Ремізи та ремізні ділянки. Попередження і подолання наслідків екстремальних ситуацій. Попередження загибелі тварин на транспортних магістралях.

Тема 7 Кормова база мисливського господарства та її регулювання.

Особливості живлення диких тварин. Основні корми для мисливських тварин, їх склад та поживність. Кормові рослини та кормові ресурси. Запаси природних кормів. Доступність природних кормів і їх використання. Збільшення кормової цінності природних лук. Методи підгодівлі мисливських тварин. Створення кормових полів. Заготівля та зберігання кормів. Викладання кормів в годівниці, на підгодівельному майданчику, кормових маршрутах і точках. Обсяг

і тривалість підгодівлі. Потреба в кормах на підгодівельний період для різних видів мисливських тварин. Особливості підгодівлі різних представників мисливської фауни.

Тема 8 Водозабезпечення мисливських угідь.

Значення води для тваринного організму. Вимоги до якості води і санітарного стану водойм. Догляд за водоймами, влаштування штучних водойм.

Тема 9 Біотехнічні споруди і розміщення їх в угіддях.

Типи біотехнічних споруд. Біотехнічні заходи в мисливському господарстві: створення порхалищ, гальковиськ, солонців; поліпшення гніздових умов для водоплавної дичини. Типи годівниць. Норми обладнання угідь біотехнічними спорудами. Розміщення біотехнічних споруд. Мисливський будиночок.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль №1.												
Мисливське господарство, мисливська фауна та мисливські угіддя												
Тема 1. Основні положення лісомисливського господарства	10	1	2			7	10	2	2		6	
Тема 2. Мисливські угіддя та мисливська фауна України	10	1	2			7	10	0	0		10	
Тема 3. Охорона тваринного світу	10	2	2			6	10	0	0		10	
Тема 4. Теоретичні засади і напрямки управління популяціями тварин	10	2	2			6	10	0	0		10	
Тема 5. Обмеження діяльності хижаків та конкурентних щодо мисливських тварин видів	10	2	2			6	10	2	2		6	
Разом за змістовим модулем №1	50	8	10			32	50	4	4		42	
Змістовий модуль №2. Раціональне використання мисливських ресурсів												

Тема 6. Покращення захисних властивостей лісу та інших екосистем	10	2	2			6	10	0	0			10
Тема 7. Кормова база мисливського господарства та її регулювання	10	2	2			6	10	0	0			10
Тема 8. Водозабезпечення мисливських угідь	10	2	0			8	10	0	0			10
Тема 9. Біотехнічні споруди і розміщення їх в угіддях	10	2	0			8	10	0	0			10
Разом за змістовим модулем №2	40	8	4			28	90	0	0			10
Усього годин	90	16	14			60	90	4	4			82

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.	Заочна ф.
1	Тема: Ознайомлення з законодавчою та нормативною базою щодо мисливського господарства України.	2	2
2	Тема: Біологія, екологія, поведінка та сліди життєдіяльності основних мисливських тварин України.	2	-
3	Тема: Бонітування мисливських угідь України	2	
4	Тема: Біотехнічні заходи та споруди у мисливських господарствах України	2	-
5	Тема: Особливості будови мисливської вогнепальної зброї	2	2
6	Тема: Спорядження мисливських набоїв	2	
Всього		14	4

6. Самостійна робота

Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентами
Змістовий модуль 1.

1. Історія і розвиток мисливства.

2. Національні традиції мисливства.
3. Новітні технології ведення мисливського господарства.
4. Мисливська етика та ритуали.
5. Кормові і захисні властивості мисливських угідь.
6. Класифікація і оцінка якості мисливських угідь.
7. Мисливські ресурси України і світу.
8. Біологічні, екологічні та етологічні особливості ратичних тварин.
9. Біологічні, екологічні та етологічні особливості представників ряду Зайцеподібні.
10. Біологічні, екологічні та етологічні особливості представників ряду Гризуни.
11. Біологічні, екологічні та етологічні особливості представників ряду Хижі.
12. Шляхи і методи охорони мисливських тварин.
13. Організаційні основи обліку мисливських тварин.
14. Показники оптимальної чисельності та щільності мисливських тварин, їх розрахунок.
15. Предмет і завдання біотехнії.
16. Методи покращення захисних властивостей лісових та інших угідь
17. Ремізи та кормові поля.
18. Кормова база мисливського господарства та її регулювання.
19. Основні групи та склад кормів.
20. Заготівля та зберігання кормів.
21. Підгодівля мисливських тварин.
22. Типи біотехнічних споруд і їх розташування в угіддях.

Змістовий модуль 2.

1. Вікова та статева структура популяцій мисливських тварин.
2. Основи сталого управління популяціями мисливських тварин.
3. Оптимальна вікова та статева структура популяції ратичних тварин.
4. Обмеження діяльності хижаків.
5. Ветеринарно-профілактичні заходи у мисливських угіддях.
6. Методи упорядкування мисливських угідь.
7. Розрахунок середнього класу бонітету мисливського угіддя.
8. Визначення запасів природних кормів.
9. Проект біотехнічних заходів.
10. Визначення пропускнуєї спроможності мисливського господарства.
11. Інвентаризація і оцінка мисливських угідь.
12. Рушниці з відкидними стволами, їх класифікація та будова.

13. Рушниці з невідкидними стволами, їх класифікація та будова
14. Мисливські боєприпаси.
15. Приладдя до мисливської зброї.
16. Зберігання та догляд за рушницею.
17. Екіпіровка та спорядження мисливця
18. Основні породи мисливських собак. Класифікація, характеристики.
19. Організація індивідуального полювання.
20. Організація групового полювання.
21. Нагінне полювання.
22. Види та способи полювання, дозволені в Україні.
23. Техніка безпеки на полюванні.
24. Техніка єгерської безпеки.
25. Організація вольєрних господарств, дичинорозплідних ферм.
26. Нормативно-правові основи ведення мисливського господарства.
27. Нормативно-правова база охорони мисливських тварин.
28. Патрулювання мисливських угідь, боротьба з браконьєрством.
29. Заборонені способи і засоби добування диких тварин.
30. Порядок надання мисливських угідь у користування.
31. Право на полювання, правила і термін полювання.
32. Браконьєрство, його соціальна природа та попередження.

7. Методи навчання

1. Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний – студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури.

2. Репродуктивний метод – діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписаннями, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Для цього використовуються різноманітні вправи, лабораторні, практичні роботи, програмований контроль, різні форми самоконтролю. Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом. Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і вмінь в студентів, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенос, класифікація).

3. Дослідницький метод – студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри й виконують інші дії пошукового характеру. У даному методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності.

8. Методи контролю

Основними формами контролю знань студентів є контроль на лекції, на семінарських і практичних заняттях, у позанавчальний час, на консультаціях, заліках і іспитах.

I. Контроль на лекції може проводитись як вибіркове усне опитування студентів або з застосуванням тестів за раніше викладеним матеріалом, особливо за розділами курсу, які необхідні для зрозуміння теми лекції, що читається, або ж для встановлення ступеня засвоєння матеріалу прочитаної лекції (проводиться за звичай у кінці першої або на початку другої години лекції).

Поточний контроль на лекції покликаний привчити студентів до систематичної проробки пройденого матеріалу і підготовки до майбутньої лекції, встановити ступінь засвоєння теорії, виявити найбільш важкі для сприйняття студентів розділи з наступним роз'ясненням їх. Контроль на лекції не має віднімати багато часу.

За витратами часу на контроль усне опитування поступається контролю,rogramованому за карточками.

II. Поточний контроль на практичних, семінарських і лабораторних заняттях проводиться з метою вивчення готовності студентів до занять у таких формах:

1. Письмова (до 45 хв.) контрольна робота.

2. Колоквіум по самостійних розділах теоретичного курсу (темах або модулях).

III. Іспити. Іспити є підсумковим етапом вивчення усієї дисципліни або її частини і мають за мету перевірку знань студентів по теорії і виявлення навичок застосування отриманих знань при вирішенні практичних завдань, а також навиків самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	7	6	7	7	6	7	7	7	40	100

Шкала оцінювання

<i>Сума балів за всі форми навчальної діяльності</i>	<i>Оцінка за національною шкалою для екзамену</i>
90 – 100	відмінно
82-89	добре
74-81	
64-73	задовільно
60-63	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни “Лісомисливське господарство” включає:

- опорний конспект лекцій на паперовому носії;
- опорний конспект лекцій на електронному носії;
- друковані роздаткові матеріали;
- завдання та методичні вказівки до вивчення курсу.

11. Рекомендована література Основна

1. Лісовий кодекс України / Лісовий і мисливський журнал. – 2006. – №2. – С. 24 (15 с.).
2. Науково-практичний коментар Лісового кодексу України / за ред. Г.І. Балюк. – К., 2009. – 368 с.
3. Робочі правила з впорядкування лісового фонду України. Ч. 1. Польові роботи. – Ірпінь, 2004. – 65 с.
4. Закон України “Про мисливське господарство та полювання” // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 18. –С. 132.
5. Настанова з упорядкування мисливських угідь. – К., 2002. –112 с. 16.

Допоміжна

1. Знаки натурні лісовпорядні і лісогосподарські. Загальні вимоги: ДСТУ 3534-97. – К., 1997. – 50 с.
2. Лісовпорядкування. Методичні вказівки до курсового проектування для студентів лісогосподарського факультету / О.А. Гірс, Л.М. Матушевич, О.В. Морозюк, Р.В. Сендзюк. – К., 2013. – 49 с.
3. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / [Под ред. Швиденко А.З., Строчинского А.А., Савича Ю.Н., Кашпора С.Н.]. – К. : Урожай, 1987. – 560 с.
4. Бондаренко В.Д. Біотехнія: навч. посібник. – Львів: ІЗМН.- 1998. – 206 с.
5. Бондаренко В.Д. та ін. Мисливствознавство. – К.: РНМКВО.–1993.–197 с.
6. Бондаренко В.Д. та ін. Облік диких тварин / Практичні рекомендації // Львів. – 1089. – 65 с.
7. Данилов Д.Н. и др. Основы охотустройства / Под ред. Д.Н. Данилова // М.: Лесн. пром-сть. – 1966. – 332 с.
8. Злобин Б.Д. Подкормка диких животных. – М., - 1985. – 144 с.
9. Кузякин В.А. Охотничья таксация. – М. – Лесн. пром-сть. – 1979. – 198 с.
10. Лісовий кодекс України. – К., 2006. – 56 с.
11. Основы охотустройства Украинской ССР. Инструктивно-методические указания по проведению внутрихозяйственного охотустройства. Ирпень. – 1985. – 249 с.

Доцент кафедри лісівництва
Викладач кафедри лісівництва

І.В. Фізик
О.Р. Лисюк

